

щовалидна етнична професионална характеристика. И тъкмо мащабното присъствие и дейността квалификация на ромите в такава занаяти-им дават основание да се смятат за сръчни и ловки.

От друга страна, визираните тук качества имат и друг подтекст, свързан с изконния ромски стремеж към вертикализация на всяка цена, във всяко отношение, при всички условия. При това положение сръчността и ловкостта на циганите, проявени при криминално-спекулативни дейности, също могат да се апликират с позитивна характеристика. По този начин оценката на способностите на субекта остава в паметта на хората, но се изличава или не се говори за същността на деянието. **Сръчно и ловко е да измамиш или ограбиш някого, да го „изпързалиш“, да му покажеш, че си „над него и повече от него“.** Той, който се смята за по-умен, по-способен, повисшестоящ в житейски и статусен план, да стане твоя жертва, да се гърчи неусетно в мрежите на собствените ти замисли или после, след като е разбрал „играта“, да се разкайва за глупостта си. **Ето това на практика е също своеобразна вертикализация,** моментна наслада да се издигнеш, макар и незаконно, над другия.

Паралелно с това сръчността и ловкостта се визират като специфичен компенсаторен механизъм за вековната резервираност на представителите на други етноси към тези от циганския, за предпоставеността, за генетичната обремененост в интелектуално, морално, професионално и пр. отношение на циганите спрямо „другите“. Ако другите не виждат в тебе добри страни, трябва да им покажеш, че си нещо повече от тях, дори и по недопустим и изискващ санкциониране начин на поведение в една или друга ситуация. Това е единственият начин да се издигнеш и в собствените си очи, както и да впечатлиш останалите, макар и с по-друг тип оценки за теб.

При нормални житейски условия циганите показват същите професионални качества и способности, както представителите на други етнически общности. Правилното възпитание, самоподготовката и професионалната квалификация издигат и от техните среди чудесни и забележителни с трудовите си изяви професионални кадри.

Циганите са общителни. Това също е парадигмално положение. Твърде много внимание отделих на комуникативните способности на ромите и затова сега няма да конкретизирам този въпрос.